

Gaat studeren altijd voor op het recht op bijstand?

Studeren en het recht op bijstand voor jongeren

DOOR Ingeborg Lunenburg

Personen vanaf 18 jaar kunnen een beroep doen op een bijstandsuitkering. Maar uitgangspunt daarbij is dat personen jonger dan 27 jaar niet in de bijstand thuis horen; jongeren studeren of werken. De Wet Werk en Bijstand (WWB) heeft daarom een belangrijke uitsluitingsgrond.

Die uitsluitingsgrond gaat over het (kunnen) volgen van door het Rijk bekostigd onderwijs waarvoor aanspraak bestaat op studiefinanciering¹. Er zijn in verband hiermee drie interessante uitspraken om onder de loep te nemen.

Individueel

Uit de wet volgt dat de uitsluitingsgrond geldt voor individuen die onderwijs (kunnen) volgen waarvoor studiefinanciering kan worden verkregen. Bij twee gehuwde jongeren moet voor elk van hen afzonderlijk worden beoordeeld of de uitsluitingsgrond van toepassing is. Is een van beiden uitgesloten, dan moet die ander worden aangemerkt als rechthebbende alleenstaande.² Ik acht het oordeel van de Rechtbank in Haarlem, dat beide gehuwden in kwestie zijn uitgesloten, daarom onjuist.³

Er kunnen zich in de praktijk twee situaties voordoen bij jongeren die onderwijs kunnen volgen waarvoor studiefinanciering kan worden verkregen.

1. Kunnen studeren maar dat niet doen.

De jongere die onderwijs kan volgen maar dat niet doet, heeft geen recht op bijstand. Wanneer kan een jongere onderwijs volgen? Een logische vervolgvraag: wie bepaalt dat? Dat antwoord is kort; de gemeente moet zich daarover een oordeel vormen.⁴ Wel geldt dat de jongere documenten moet verstrekken die daarbij kunnen

helpen. Denk aan diploma's, certificaten of een verklaring van het regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten. Het kan zijn dat de jongere geen startkwalificatie⁵ heeft, wat van belang kan zijn bij het vinden van een baan.

Maar niet elke jongere kan of wil studeren. Geeft de jongere de voorkeur om te gaan werken, dan staat hem dat vrij, mits hij zonder succes naar een opleiding heeft gezocht. Voor zover de jongere werkt, maar daarmee niet voldoende verdient, is het aan de gemeente te beoordelen of daarnaast nog onderwijs kan worden gevolgd. De Rechtbank Dordrecht oordeelt dat een 32-urige dienstverband als relevante omstandigheid niet verenigbaar is met het volgen van een voltijdstudie.⁶

Onderwijs volgens de Beroeps Opleidenleerweg (BOL) geeft recht op studiefinanciering. Het is alleen de vraag of een jongere van 25 jaar wordt toegelaten in de klas waarin de scholieren doorgaans (veel) jonger zijn, want opleidingsinstellingen zijn bevoegd hun eigen toelatingsbeleid te voeren.

Verder kunnen er andere omstandigheden zijn waarbij studeren niet kan worden gevergd. Denk aan iemands capaciteiten, fysieke mogelijkheden, het niet kunnen combineren daarvan met de zorg voor kinderen of een studieschuld die gevolgen heeft voor het schuldsaneringstraject.⁷ De gemeente moet beoordelen wat redelijk is; geen eenvoudige taak.

2. Wel studeren en studiefinanciering ontvangen

Volgt een jongere onderwijs waarvoor hij studiefinanciering ontvangt, dan geldt de uitsluitingsgrond ook. Is de studiefinanciering qua hoogte voldoende? Ja, het is een passende en toereikende voorliggende voorziening, waaronder ook de lening, die in de weg staat aan bijstandsverlening⁸. Is een van de gehuwden uitgesloten door te studeren, dan bestaat er wel recht op bijstand voor de niet-studerende andere partner. Daarbij wordt wel rekening gehouden met de studiefinanciering die kan worden verkregen.⁹

Geen studiefinanciering

Naast voltijds onderwijs bestaat de mogelijkheid van de Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL). Daarvoor bestaat geen recht op studiefinanciering, want het is geen voltijds onderwijs en de jongere heeft een arbeidscontract. De jongere werkt bij een erkend leerbedrijf en volgt een dag in de week onderwijs. De gemeente kan van de jongere vergen dat hij op zoek gaat naar deze mogelijkheid. Laat hij dat na, terwijl hij daartoe wel in staat is, dan wordt hij uitgesloten van het recht op bijstand. Biedt een werkgever echter wel de leerplek maar geen arbeidscontract, dan heeft de jongere wel recht op bijstand.

Blijvend uitgesloten?

Een bijkomende vraag is nog hoe lang de gemeente de uitsluitingsgrond bij

de jongere kan toepassen. Stel, hij kan maar op een moment per jaar (meestal september) instappen, maar laat dat na. Blijft hij dan uitgesloten? Of moet de gemeente hem tekortschietend besef van verantwoordelijkheid verwijten? Dat kan leiden tot bijstand die als lening wordt verstrekt of tot alleen een maatregel.¹⁰ Het laatste woord is aan de Centrale Raad.

Tot slot

Wordt voortgezet onderwijs of een deeltijdopleiding gevolgd, dan kan de jongere aanspraak maken op de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (Wtos). Voor dit onderwijs geldt de eerder genoemde uitsluitingsgrond niet. Voor het levensonderhoud wordt een basistoelage verstrekt. Voor een thuiswonende jongere is deze toelage € 106,20 per maand. De Centrale Raad oordeelt dat de basistoelage een passende en toereikende voorliggende voorziening is¹¹. Geen recht op aanvullende bijstand voor deze jongere dus. De uitspraak leidt tot een bijzondere uitkomst: tot 21 jaar ontvangt een jongere in de bijstand maandelijks € 228,39. ■

Ingeborg Lunenburg is zelfstandig opleider, auteur en adviseur. www.ingeborglunenburg.nl

Noten

1. Artikel 13 lid 2 onder c onderdeel 1° en 2° WWB.
2. Artikel 24 WWB.
3. Rechtbank Haarlem 12-03-2013, LJN BZ4176 WWB.
4. Rechtbank Dordrecht 05-07-2012, LJN BX0740 WWB.
5. diploma op HAVO-, VWO- of MBO2-niveau.
6. Rechtbank Dordrecht 19-10-2012, LJN BY1831 WWB.
7. Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen of Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
8. Bijvoorbeeld CRvB 10-07-2012, LJN BX2133 WWB.
9. Artikel 33 lid 2 WWB.
10. Respectievelijk artikel 18 lid 2 WWB en artikel 48 lid 2 onderdeel b WWB.
11. Centrale Raad van Beroep 26-03-2013, LJN BZ5578 WWB.

ECHTE INTERESSE

Laatst was er weer één: een ambtenaar die cliëntenparticipatie eigenlijk maar niks vindt. Hij zei het in nettere bewoordingen, maar het kwam er wel op neer. 'De cliënten in de WWB-raad kunnen niet zo abstract denken over het beleid.' Als mensen er zo over denken, is het hoog tijd voor een andere stelling: de gemeente stelt de verkeerde vragen.

Het doel van cliëntenparticipatie is om ervaringen en meningen van direct betrokkenen te horen bij beleidsvorming, uitvoering en evaluatie. Wat er vervolgens in gemeenteland gebeurt, is dat de cliëntenraad om advies gevraagd wordt over juridische verordeningen en ambtelijke beleidsnota's. Dat is de meteen paradox van cliënteninbreng in de praktijk. Wat vraág je van ze? Semi-ambtenaar zijn?

Ervaringsdeskundigen beschikken over een schatkist waarvan we ons veel te weinig afvragen wat er in zit. Inbreng van cliënten genereren gaat over de interesse in hun leven: wat maak jij allemaal mee en waar loop jij tegen aan in de benadering en ondersteuning door overheid en instanties?

Als je echt geïnteresseerd die vragen stelt, heb je zo de deksel van de schatkist (of is het een beerput?) aan informatie gelicht.

Dan ontdek je de complexiteit van het leven en de noodzaak van denken vanuit de héle leefwereld van de cliënt. Dan hoor je over de concrete succesvolle interventies én over de hiaten in het systeem. En dan zie je ook waar mensen eigenlijk het meest behoefte aan hebben.

Dat kost alleen wel meer tijd en moeite dan simpel de cliëntenraad om advies te vragen over de beleidsnota. En het vraagt van de ambtenaar de vaardigheid om de vertaalslag te maken naar beleidsaanpassingen.

We zouden dus juist extra tijd in echte interesse moeten investeren. Wedden dat het concrete suggesties én draagvlak oplevert!

Wilma Kuiper
www.stichtingclip.nl